

Haki na hali za ajira

Kama mfanyakazi katika Australia, una haki fulani ambazo zinadhamini mshahara wa kima cha chini, posho, nyongeza, viwango vya adhabu, masaa ya kazi, likizo ya ugonjwa, usalama mahali pa kazi na mengi zaidi. Hizi zitakuwa tofauti kwa majimbo tofauti, hivyo unahitaji kuuliza mwajiri wako kwa maelezo maalum. Unaweza pia kuuliza mshauri wako au mfanyakazi wa kesi kuhusu haki za mfanyakazi wakati wewe unaanza kazi. Utakuwa na haki ya kujiunga chama cha wafanyakazi.

Hali za ajira

Ajira inaweza kuwa na hali mbalimbali. Kazi yako inaweza kuwa kudumu, ambayo ina maana kwamba kupata faida kama vile likizo ya ugonjwa na likizo ya kulipwa, au kibarua, ambayo ina maana kwamba wewe hupata kulipwa tu kwa masaa ambayo unafanya kazi. Unaweza kufanya kazi kamili au sehemu ya muda, wakati wa masaa ya biashara au usiku. Ni muhimu kwamba wewe unachukua kazi tu kama unaweza kufanya kazi masaa yanayohitajika kwa kuongeza yako majukumu ya familia au elimu. Kwa habari zaidi, kwenda kwenye www.fairwork.gov.au

Makato ya Mishahara

Makato kutoka mishahara yako yanafanywa kwa ushuru wa mapato, malipo ya uzeeni, ada ya muungano (kama wewe ni sehemu ya muungano) na faida nyingine. Muulize mwajiri wako kueleza wazi makato yako kwako wakati wewe kuanza kufanya kazi. Unaweza pia kuchagua kukatwa fedha moja kwa moja kutoka mshahara wako ilikulipa bili fulani (kwa mfano. kodi, umeme).

Bima ya malipo ya uzeeni

Bima ya malipo ya uzeeni (Superannuation) ni bima yenye mpango wa kuokoa kulipwa na waajiri kwa wafanyakazi wao kwa kuhakikisha watu wana fedha kwa kuishi wakati wao kustaa. Ni kawaida kwa watu kuacha kufanya kazi au 'kustaa' wakati wao kufikia umri wa 60-65, ingawa umri huu unaweza kutofautiana. Karibu kila mtu aliyeajiriwa lazima kujiunga superannuation au mfuko wa 'super'. Chini ya sheria, lazima mwajiri aweke kiasi fulani cha mapato ya mfanyakazi kwenye mfuko wa malipo ya uzeeni. Wafanyakazi wanaweza pia kuweka fedha za ziada katika mfuko wa malipo ya uzeeni. Kwa habari zaidi, kwenda kwenye:

- www.ato.gov.au/super/
- www.moneysmart.gov.au/superannuation-and-retirement

Afya na Usalama Kazini

Kila jimbo na wilaya ina sheria kutunza salama ya wafanyakazi katika sehemu za kazi. Sheria hizi ni pamoja na kutoa mazingira salama ya kufanya kazi na vifaa vya kutosha vya ustawi, kufundisha wafanyakazi kuhusu hatari ziwazekanazo za maeneo ya kazi, ufuatiliji wa afya ya wafanyakazi na kutoa watu wenye sifa ya kutoa ushauri wa afya na usalama. Lazima wafanyakazi wote wafuate taratibu za afya na usalama za mwajiri wao. Hii ni pamoja na kushirikiana na usimamizi, kuvaa mavazi ya kinga na kuhakikisha kuwa matendo yao katika sehemu za kazi hawana kuhatarisha wenyewe au watu wengine. Kwa habari zaidi, kwenda kwenye www.safeworkaustralia.gov.au

